

Одо сүлдээн, бары сэлтэлгэ-
тын канга, куукуна уата сандар-
дарына, сэрээс содустар ойон ту-
рарбыт, тугас эрз миньийнэи, со-
нуну эрэйэн түлээтэй суурарбыт.
Ити билигш илээбит астуул ыттан,
тамадалаан кэлэр. Куукуна астуу-
лугар сэрээ ардыгар хордун
дөөлөгө талар, сэрээг сэмэс
содустук, бээрээһиньник аһа кэл-
эр, ону амсайа түлээт, сэрээһиньнэ
жалалдыһынника күрэтэрбит. Сэрээ
ардыгар бейтэһиника бизрбитэрин
илээбит: "Охко-маска наада буо-
лун", - дээн умнуларар үгээр. Онтон
үгүс өтүтүгэр тугуһуэр сано ыал
буолбут дьон "сүрээстэримтэн"
ардук туга да сүгээ күрөөсө буо-
лара. Очолароо харьныан төлөбүр
туһунан өйдөбүл да сүгө. Ити
күрөдүк билиш илээбит, Балтаны
"Балтаны" дэһипт дьонтон бир-
дөстөр Жиркова Дария Гавриль-
евна алодун туһунан илтэн-аһтан
кэлбит инструманын - балын со-
спутунан 300-чак урууну, үбүлүөй,
малаһын күлэлэрин сүрээс сы-
лаһын үдэрэн, урууку кэм кыһыттын
сүрээһин бигэр боссо ыттан кэлэр.

Бийиги төрөштүттэрибит
орону төрөштүт бэйэтэи тыһы-
наах холобурунан илэр дьон
бия санаалаахтар. Ол да таай-
дар буолуо, ийэбин үтүктэн
бастаан аймахтар бырааһын-
ныстыарыттан, оччолорго
көннүрү тылы эрэ биэриэхки
мунуурданан, тигараван ыры-
ыллаан, тамадалаан саралаа-
бытым 17-с сылыгар барбыт
эбит. Сыһыа-баайа фонограм-
малан ырыа дьин кэлэн, репер-
туары сайыннарыыга, салгы
танаһы-сабы, тас көрүңгү
көрүңүтэ, оонһууну сагар-
дыыга үлэлэһэн, күн бүтүн
үлэлтөр-хамсыыр орой кэм-
кэр сыһыар орто саастаах та-
мадара киирсэбин. Кэлин тама-
да үлэтэ хамнастаах буолбута
макталлаах. Огуоха ити өнгөнү
бастаан кыллара сатыырбытын
санаан кэлэбин. "Кыратык
харчылымахсыт дуу?" - дьин
баран охсуо дьик аһылаах чу-
гурунгуурбун өйдүүбүн. Ик-
ки-үс онук хамнастаах остуол
кэннэ харса суохтар киирэн,
билигин бу дьарыктын иккис
үлэбинэн толору аардыбын. Чу-
ралчы улууһугар Кытаанах-
тан, Мэлдьэхситтэн, Бөрттөн
Улахан Күөлтөн уонна
Түүйэттэн ордук бары нэһили-
эккэргэ араас кэмгэ остуолла-
ры ыттан кэлбит эбиһин.
Дьокуускай куорат ресторан-
нарыгар, илин эгэр улуустар-
га, Томпо, Намга эмэс ытла-
лаабытын. Хара маннайгыт-
тан төһө остуолу ыһпылтын
вахпатарым, элбээтэрэ эбээт.
Онон чуолаан бэйэбит улуус-
путутар бырааһынньыты ыһ-
гыга кэккэ этиилэриин кил-
лэриэхпин сөбө дуу дьин са-
наан кэллүм.

Олохтуй тухарь чухны бы-
вчлалынхыг үгс бял бу-
луу элбээтэ, ону таһына
дүүлүгдэр, ааты-суулу бэл-
гээһинээр, көрсүхүүлэр-ата-
армылар, корпоративный дэ-
ржэр кинэлээр. Ойр, днз ма-
таһына кытта кафедага тэ-

риллэр буолла. Биир эмит уруу, үбүлүөй ыал дьэстигэр тэриллэр. Дьон уруккуллу инит-хомуос хомуйартан, сууйартан, ас астыыртан сылайда, онон аныгы олох сизэринэн төлөбүрдэх өнгөрү үөрүүнэн сөбүлөһөр.

Саха бырааһынньыга сүрүннээн икки остуолтан тутуллар. Нууччалар бастагы-иккис остуол диэн араарбаттар, көнүл киллэрлэр-тахсаллар, ол онугар кэмэ суох үнүкүүлүүллэр эбит. Оттон сахалар тылы этигэ үөрөмүстүт. Атын сирдери кытта тэҥнээн көрдөхкө, өссө чурапчылар үнүкүүлүүргэ, сонньу-

урга багалаах, үөрүйх эбит-
пил. Сорох улуустарга дьон са-
араама биир үнүүтэ турбан-
ка, ооньууга да аат эрэ харата
кыттан, санаам лаппа
түспүттээрим. Ону баара, кэлэн
хайжаан, махтанан соһуталлар.
"Биир да үнүүтэ турбатыһыл
дүй", - дийрбөр: Билиги истэн,
көрөн бырааһынныктыыр
дьоммут", - дигэн хоруйдаах-
тар. Өссө ырым тылын, фоно-
грамманын да көрдүүлэр. Ол
эбэтэр мин ырым тылларым,
матыбын өйдөөн истэр эбит-
тэр. Чахчы: даваны, эккириги
сылдыр кийи туох тылын ис-
тэ буоллаһай?

Остуолга олоруох инициэ суолтатыгар да церемония ыһтар ордук. Аал уоту аһатар сизэрдээх. Урдүкү тэриилтэлэр наһараадалара эмиз бу кэмгэ туттарыллыалара дьонун. Ол ээри сорох ардыгар аһары уһуннук тыл этэл, өрнү-уруу-ну ыллатан бу кэми сымсатан да кэбиһээччилэр бааллар. Билитин бырааһынныктар чаастара хойут болдьонор, онон сылайан, аччыгстаан турар дьону кэтэһиннэрэр табыгаһа суох. Бастагы остуолга сүрүннээн 7-8 күһини тыл этиэтигэр аһыыр ордук быһыылаах. Олор истэригэр бөлөбүнэн тахсыһыны учуоттуохха наада. Уопсайынан, остуол 1,5, иһэ хайын-наһына, 2 чаас буолуон сөп. Ыта сылдар киһиэхэ дьон сылайыгга дээнгэстик көстөр. Бэйэм өйдөөн көрөрбүнэн, 1 чаас иһинэн күһи аһыыртан, олорортон, бырааһыннык тыаһыттан-уһууттан сөп буолар эбит. Бэйэм даһы ыалдьыт быһыыстынан икки толору остуолу тулуйбат кыахтаахпын. Тыл этиитин хааччыгар тохтуххун баарабын. Сахаларга "Билэрдэ кэлэн баран.", "Билэрдэ тахсыбыгча.", "Кырдыаҥас күһи буолан туран." дигэн сылтарыннан аһары уһаан хаалгы баар. Биллэн турар,

үбүлүөйдэх киһи, сана ыал туһутар киһи этиэн-тыһынан баварар. Ол эрэри манньк тэрээһиннэри тыһыы таһаарар ньыма быһыытынан туттар сыһыа. Бөлөх тахсар буол-лаһына, чогуу биир-икки киһи анаара ордук. Атыттар сын-ныалан да кэмгэр "буруйда-ахха" баваларын тириэрдиэх-тэрин сөл. Того эбитэ буолла, тыл этиитигэр дын наар тама-даны буруйдуулар. "Миэхэ биэрбэтигит..", "Аһары койут этэрдиг..", "Регалиятын аат-таабатын.." диэн хомуруйуу тахсар. Дынг, тамада тэрийбэ-этчүлэр биэрбит испийһэктэ-ринэн сирдэтэр. Киһи кэми би-

лэн талбыг биэриэ буоллаагүй? Сорох ардыгар, үксүн уруута, тыл биэрбит дьонун сана истыгыт курдук соһуйан, нэһилэ хомуллан тахсан этэллэр "Тамада түргэн баһыһык биэрлэ", - диин өссө буруйдаагы була охсоллор. Уоллаах кыыкка сыһыаннаахтын дөңөр кийи тыл биэрэллэрэ буолуо диин сэмээр кэтэһэ, бэлэм сыһыаар өйдөнүөн сеп буолбатах дуо? Оңуоха тэрийэччилэр этигэр дьоннорун эрдэтин сэрэтэллэрэ маада буолуо. Онно эбии ыалдыггар толору ааттарыгар болромтону ууруохха. Сыһыа-халты аайы эмэтэ тамада хомуруйуулар. Урууга бастагы остуол "Билиһин остуол" буоларынан, аан бастаан аймахтары билиһиннэрэр бас-көс дьон этиэхтээхтэр. Кырдыагастары, ыраахтал калыттэри өрө тутулуохтаах Уолсайынан, уруу дьин аймахтылар быраһыһыагастара, аймах кэргээһинин үөрүүтэ-көгүүтэ. Онон дотор атас, биир илэлээх, ыал күйи саарбага суох иээнэ остуолга угаарылар. Оттон тиэтэйэччи баар буоллаһына, ол туһа туспа.

Архивах сүүлээрхтга Уйба-
ан Пономарев тэрээһинээр
хойтуууллаарын туһунан су-
руйбут бастакы кэмнэригэ
көннөрүүнүү хаража бырашыл-
лыбыта. Кэлпн элээ снгубуту-
гар түстүбүт. Ырааһыннык-
тарбыгт аһары хойтууулар.
Саамай сүрөтүм хайдар чааһа -
5 чаас! 5-төн анаммыг тэ-
рээһин буолуохтаарын курдук
7 чаасан саҕаланар. Очлонуна
иккис остуол быһа холоон
киһэ 10 чааска ананар курдук.
11 чааска хайа киһи илэ ойүнэл
аһы снмппизэй, үгүкүүлүөй?
Сыа киһи сылайар, эт киһи
элэйтэр биологическай чааһа да
кэлэр буоллаҕа. Онон убааста-
былгытын эрэ биллэрэн
үгүспүт хахпыт эрэ олорор

Арай тэрээниммт бэлхиргыллы 2 чаастан ананьын. Бѳѳа холоон 4 чаастан да сагаллаа-тахиыгына, бастаны огуул 6 час диэки буттун. 1-1,5 чаас сыппыма туһэн баран икис остулга 8 чаас диэки олордохо сѳбүтэр бүтэр курдук ээ. Киби дар барар гына сылайбат, сарсылгылар да сэнилээх, сѳбүтэр дызлииин. Оттон орубуна 2 чааска сагаланагына, 8 чааска бүтѳрүн. Салгыи барааччылар бараллар, сѳп буолбуттар дызлииилэр. Бѳрт буолбатах дуо?

Ийэм кытта бэргэһиэр
өрүтүгүнэн эдэрдэр кэтэһиннэ-
раллара буолар. 200-чэс кийи

балэм омордохторуна, күн ахсын юрөр бализ сирдэрин, юрдык даганы, тор кэрийдилэр, кэтэһиннэрэн истиэниэни өйөөһөтөрдүлэр? Аны сорох ардыгар ыалдьытар 100 бырыһыан кэлэлэрин кэтэһэн күнү-дьылы барыһыт "Куораттарбыт Мугудайга калбыттар", "Мьондагайылар хоннубуттар" диэн курдук буолар. Ол дьон ханан кэлээхтэригэр диэри төһөлөөх бириэмэ, сыра-хара барарый? Кэтэһииттэн дьон түргэник сылайар, ол да иһин бырааһыннык иккис чааһа быһаар остуолланар. Браахтан кэлэр дьон остуолга да олорон үөрүүтэ кыттыһыахтара эбээт, оттон ыалдьыт улахан агарыгар анаммыт тэрээһини кэмизгэр сагалыйар ордук. Биэр оннук тойону-хотуну кэтэһэн сордонобут. Дьинбэтэ диэн, үрдүк соллоохторбут тон күөс быстыга кэтэһиннэрэн баран, оннооһор кылгастык оморбохтоот, суох буолан хаалаллар.

Бырааһынкыктарга онго-
оноро калээччилэр биһирди-
лээн эмит харыс сыһыанга
түбөһэччибит. "Харчыга кэл-
биксэт - эппиһитин толор-
рууг!" - дээн хомотор дьон баар
буолааччылар. Дьон багатын
учуоттаан хамсанахтаахпы-
тын билээн сылдьар буоллах-
пыт, ол эрэри итинни
сыһыан кэли үөрдүбүтэ баа-
рай? Арыт ыһтааччы тус ис-
тилин ыйан, илиэтин-атарын
баайан, барытын тыл этиэтэ
эрэ онорон, дуона суоқунан
мөһүн, бодьоммут чааһы
аһары ыһттаран, дьизэр сүөм
түһэн кэлэри биһиги бары бил-
лэн кэллэхпит. Чурапчы
угууһун тамадалара үгүстөр
бөйө-бөйөбитин үчүгэйдик
билсэбит, иллэгэ суох буол-
лахпытна, бөйөбит дьомму-
тун ыйан, буллараан биэрэбит.
Оннук ырыанаан, апаратура-

изин кизргатаач-чилэри кытта эмиз ыкса сибээстээхпит. Онон бивирбитин да буллахкытына, барытын быһаартарыахкытын сөп. Биһиги сымалбыт бир - эһиги бырааһын-ныысыгын кыях тийэринэн сөстөөх таһымга ыгыты, дьон астынан тарҕаһарын ситиһи уота, биллээн турар, ол өгөбүт иһин хамнастананы.

Бырааһынныгы ысты-
ны ылыгы да, уларытпаахын.
Ол сыһынан, кэмнэн саяй-
ылар. Арай булутас
өйдөөхтөр кимикэ да майгыт-
наабыт күүлэрэ сатаан сэр-
гасхиталлар. Мин иккө өстү-
лу сангалымы тарды, аныгы-
лымы фурушка кубулутуу кы-
аллара буолуо дуо диин тол-
куйдаахпын. Оччого дьон хото
барыта билгиз суох этэ,
үнкүүлэччилэр дуоһуна
үнкүүлүүр, олороччулар да
табыллар кыахтаахтар. Калинин
бөлөх барыта харчынан бул-
бута дыкты. Киһи туох да
өйдөбүнүгэ суох дьэлиир
Сорох дьон харчыта суох буо-
лан бырааһынныкка кэлбэт-
тэрэ эмиз баар суол. Бы-
рааһынныкка ытырыллы-
ны туох эрэ сорто тиксин кур-
дук ылынар, аһары салгыбыл
дьон кытта бааллар. Тым эте
баран: "Аһабытым иһин хар-
чым бу!" - диэбит курдук хар-
чыбытын куду анньар буоллу-
бут. Оттон балэри көрөр эмиз
туһунан бырааһыннык буо-
лара эбээт. Бу саас куорат
таары адыһыбит үбүлүөйүгэр
ытырбытыгар: "Тугу бэлэхти-
эхитиин баарабыһый?" - дии-
ыйгытыбыт. Огуоска киһибит
"50 сааспар тийэй 50 киһи
тото аһатар кыахтааным иһи
Айагыгы да ороскутугар сор-
буолуоххут. Кылаабынайа, кэ-
линг эрэ", - диин бэрт дьохун-
дук эппиэттээбитэ. Ол
үрдүнэн, үөрэнэн хаалбытчи
санаабыт буолбакка, син-белг
балахтык тийээр дьон буол-
дахпыт.

Мин үбүлүөйдүөм ыраах
Биллени санаабар, атам
алаһыгар сүөһү туттан, аста-
ан-үөллээн, ыттыгыыр, мах-
танар, таптыыр, сөргиир
үчүгэйдик саныыр дьомму
ыгыраап атырдах ыйып
сөрүүн киэһэтигэр умугулу-
бат күнү тэрийиэм. Эдэрийбэ
эптегин курдук, кэлиһэр эр
Арай дыхтар киһи бэлиэ күн
буоларынан, тыһынаах сибэк-
кини тэнэ үөрэргэ-көтөргө
улахан бааны бэлэх тыһа
аһалыһар.

Оксана ТРОФИМОВА

**ДЬОРО КИЭҺЭНИ ЫЙТЫЫТА
КЭККЭ КӨРҮҮЛЭРИМ**

Полиция муннуга

ТЕЛЕФОНУН
БЫЛҖААТЫЛАР

Ахсынны 3 күнүтөр Чу-
ралтын нэһилиэгин олохтооро
гр. М. олоһор дьэтиттан гр. Б.
күни телефонун тутан тахсы-
бытын туһунан биллэрэ.

КИМ ӨЛҮҮТЭ БЭЛИЭТЭННЭ

Ахсынны 4 күнүгэр Чурапгыг олохтоогор пр. Г. Лесная уулдуссага сокуоннай сааһын туола илик ово өлүгүн булбутун туруннан илгитинээрда. Ах-

ЭЧЭЙНИЛЭР ТАВЫСТЫЛАР

Ахсынны 3 күнгүтөр Мьндараайы участковай бадьыбатыгтан кырбаныгтан этигэр-сигигэр суоллардаах, саныгар уонна хомурданыгар тостуулаах 1961 сыллаах гр. С уонна тоботугэр аһаҥс баастаах, иллитигэр тостуулаах гр. С киирбиттэрин туһунан биллэрдилэр. Ити күн Суһал көмөр 1997 сыллаах гр. М түгүһүн чааһыгар уонна сиигигэр эчэйбиллэр ылан кэл-

лэ. Ахсыншыны 7 күүнүгэр Суһал көмө сулууспатыгар эггэригэр-сиппирэигэр эмиз эчэйин лэрдээх 1995 сыллаах гр. Ф. уонна 1992 сыллаах гр. М. кэлбиттэрин туһунан иһитиннэрдилэр. Ахсыншыны 9 күүнүгэр би-ир киһи аатыгар хас да сайа-быстыаныыа кырдэ Ол курдук, ити күн "Айытлаан" Сыһыа-лан" кэбинин таһыгар гр. Н. үс кэрэ анарга күүһүнэн өттөйөн, эчэйимэлэри онгорбутун туһунан үгүстүлэр.

сынны 6 күнүгэр гр. О.
төрөлпүт уолун өлөрбүтүн
туһунан ийитиннэри кириде.

Ахсынны 3 күнүттэн 9 күнүгэр диэри болдьоххо 5 киһи бытархай күлүтээн-нээһин уонна полиция сотруднистарыгар өрөлөһүү иһин административнай миэрэҕэ тардыллынылар. 7 киһи общественнай миэстэҕэ арыгы испит туруктаах сыдьымы иһин дьуһуурунай чааска аҕалыллынылар. Бу болдьоххо

ГИБДД сотрудничать с 37 административной бороткуол, арыгы испит туруктаах транспорты ыгыты ийин 3, таһаары тыйыи быраабыланын ийин 8, анал куру илиммэккэ эра транспорты ыгыты ийин 7, сатыы ийин 8, суолу бизрбэтэ ийин 1 бороткуол толорулунна. 3 массына ыстараргаанан стойнара туруорулунна.

Хаймат бичээхээ бэрлээр графика: 16 ч 00 м. Бичээхээ бэрлиннээ: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоонка 12.12.2012 с. офсетка бичээхтэннээ. Аалдырһа: 678670, Чуралһы сэл, Карл Маркс уул, 26 "а" Индекс: 54907 Хаймат нидизлээ үстэ: оптуурунуука, чаппазгэ уонна субуотата тахсар.